

EEN VALLENDE HEMEL

*Calton Hill**Edinburgh 2010*

Hij voelt het meteen. Het stort over hem heen, een golf van spijt, een stuiptrekking van ontrouw. In het schuine licht fonkelen haar donkerblauwe ogen als de stromende rivier de Forth die de oever achter hen omlijnt. Het is een onmiddellijke reactie; hij voelt het op het moment dat Zoe hem aankijkt, een duidelijke aantrekkingskracht. Toegeven aan zijn verlangen voelt als verraad aan zijn verleden.

‘We waren op vakantie in St Monans, op een caravanpark,’ vertelt Rob aan Zoe, wier blik op haar schoenen gericht blijft terwijl ze wandelen.

‘Ik was met mijn vader aan het vissen op de pier en ving een schol, of een pladijs. Ik weet niet precies welke. Het was in elk geval een platvis. Mam maakte hem schoon in de gootsteen, kookte hem en daarna aten we hem als avondeten. Daarvoor was ik ermee op de foto gegaan. Het was eind jaren zeventig en ik droeg een spijkerbroek met enorme pijpen, zo wijd dat ze op zeilen leken. Ik zou je niet kunnen zeggen hoe mijn schoenen eruitzagen. En mijn kapsel, mijn god, het was een typisch bloempotkapsel. Nu afschuwelijk, maar toen knipte je moeder je haar, en er was geen kaart met stijlen waar je uit kon kiezen.’

Zoe lacht en tilt haar hoofd op. Ze werpt een blik op Rob. ‘Die foto zou ik graag willen zien.’

‘Ik zal hem moeten zoeken. Hij ligt nog bij mijn moeder, in het kastje onder de trap. Ze heeft honderden foto’s. Nog niet zo lang geleden zei ze dat ze het grootste deel weg ging gooien. Het waren er te veel, zei ze. Gelukkig heb ik haar daarvan weten te weerhouden. Ik zei dat het zou voelen alsof je je geschiedenis weggooit. Het zijn niet zomaar foto’s, het zijn tijdcapsules, vastgelegde momenten met familie en vrienden, vorige generaties die voor altijd voortleven in kostbare beelden, die het verhaal vertellen over waar we vandaan komen en wie we zijn. Ze zei dat ze er nog nooit op die manier over had nagedacht.’ Rob glimlacht. ‘Een paar weken later, toen ik mam weer bezocht, kon ze niet wachten om me te laten zien wat ze had gedaan.’

‘En wat was dat dan?’

‘Ze had de foto’s in albums gedaan, geordend, genoteerd wie er op een bepaalde foto stond, waar die was genomen en alles in chronologische volgorde geplaatst. Ik kon het niet geloven.’

‘Je moet veel indruk op haar hebben gemaakt. Ze ging van het ene uiterste naar het andere.’

‘Dat klopt, maar zo was ze nu eenmaal.’ Hij glimlacht bij de herinnering. ‘Met mam was er nooit een middenweg.’

‘Hoe is het met haar?’ vraagt Zoe.

Rob denkt even na. Hij krabt op zijn hoofd. ‘Ze ziet eruit als mam, maar mam is weg. De persoon die ze was, bestaat niet meer. Ze is uitgewist. Ik weet niet hoe ik het anders moet omschrijven.’

‘Het is een verschrikkelijke ziekte... verwoestend.’

‘Ik probeer zo vaak mogelijk op bezoek te gaan. Ik weet dat ze op de beste plek is. Het personeel is geweldig. Ik heb niets op ze aan te merken. Maar daardoor wordt het niet makkelijker.’

‘Je had geen keuze. Ze bracht zichzelf in gevaar met dat dwalen buiten midden in de nacht.’

‘Ik weet het. Ik had alleen gedacht dat ik meer tijd met haar zou hebben. Ik had niet verwacht dat de dementie haar zo snel van ons zou afpakken. Het is niet alleen dat. Het voelt alsof haar hele leven

is verdwenen. Het huis gaat de verkoop in, de meubels worden verkocht of gaan naar kringloopwinkels. Ik ben nu alles aan het uitzoeken. Dat gaat nog wel even duren. Ze gooide nooit iets weg. Ik heb bonnetjes gevonden van jaren geleden.'

'En Sue dan? Helpt zij je?'

'Ze belooft steeds dat ze uit Londen zal komen, maar er is altijd een excuus, meestal werk gerelateerd.'

'Het is ook haar moeder. Heeft ze haar opgezocht?'

'Niet veel. De laatste keer was ongeveer twee maanden geleden.'

'Dat is niet goed. Je zou denken dat ze tijd met haar wil doorbrengen.'

'Ze kwam al nauwelijks bij mam over de vloer toen alles nog goed ging. Mam wilde nooit een kwaad woord over haar horen, zocht altijd excuses voor haar. Ze zei dan: "*Zo'n baan brengt veel verantwoordelijkheid met zich mee.*" Dat was haar standaard verklaring voor Sues voortdurende afwezigheid. Ze verdient er een riant salaris mee. Het zou haar niets kosten om in het vliegtuig te stappen en binnen een uur hier te zijn.'

'Dat begrijp ik niet. Waarom zou ze haar moeder niet willen bezoeken, zeker nu niet? En haar kinderen dan? Ze is hun oma. Wanneer heeft ze haar kleinkinderen voor het laatst gezien?'

'Dat moet ongeveer een jaar geleden zijn geweest.'

'Dat is vreselijk.' Zoe zucht ongelovig.

'Ik weet het. Het punt is dat mam nooit goed overweg kon met Gary, de man van Sue, en dat gevoel was wederzijds. Sue had daar geen benul van. Ik weet zeker dat ze de helft van de tijd niet eens in de kamer was. Het was alsof haar hoofd in een soort bubbel zat.'

'Misschien deed ze dat expres. Dan is het makkelijker om het gewoon te negeren.'

'Gary zei soms afschuwelijke dingen tegen mijn moeder. Hij behandelde mam alsof ze minderwaardig was. Ik weet zeker dat hij dat ook echt vond. Je zag gewoon dat hij een hekel had aan op bezoek komen. Hij deed geen enkele moeite om zijn minachting

te verbergen. “Het huis is te klein, de burens te lawaaiig, en waarom woonde mam nog in een sociale huurwoning?” Hij lijkt vergeten te zijn dat Sue daar ook is opgegroeid. Ik moet er niet aan denken wat hij zijn kinderen allemaal heeft wijsgemaakt; het zullen allemaal leugens zijn geweest. Jammer is het. Ze hebben hun oma nooit echt leren kennen. Gary heeft daar wel voor gezorgd.’

‘En nu is het te laat.’

Er valt een stilte terwijl Zoe’s woorden tot hem doordringen.

‘Ze denken dat mam het einde van de maand niet haalt.’

‘Dat is nog maar twee weken.’

Een berustende glimlach glijdt over zijn gezicht. Ze kijken uit over een panorama van de stad. Een zacht briesje strijkt langs hun kleren; Zoe’s haar waait voor haar gezicht en ze veegt de lokken uit haar ogen. Het wordt donkerder terwijl een wolkendek over de Forth trekt en zilveren speldenpriklichtjes lichten op langs de kustlijn van Fife.

‘Hoe is jouw moeder uiteindelijk in Elie terechtgekomen?’

‘Mijn moeders zus, tante Betty, is daar gaan wonen toen ze trouwde met mijn oom Max. Hij was advocaat en net partner geworden in een kantoor in St Andrews. Mam kwam er graag op bezoek in hun kleine landhuis, zoals ze het noemde. Dat was het niet, het was gewoon een groot huis, maar ik denk dat het voor mam toen als een landhuis voelde. Hoe dan ook, Betty en Max hebben nooit kinderen gekregen en nadat Max stierf, logeerde mam elk weekend bij haar. Ze ging op zondag zelfs met Betty naar de kerk en zo leerde ze veel mensen kennen met wie ze vrienden werd. Toen Betty stierf had ze, tot mams ongeloof, het huis aan haar nagelaten. Tegen die tijd was pap al overleden, dus mam verliet haar kleine huurwoning en verhuisde naar het kleine landhuis, waar ze jarenlang dolgelukkig heeft gewoond.’

‘Wat mooi. Ik wed dat het bij Gary totaal verkeerd viel. Ik had zijn gezicht wel willen zien.’

‘O, hij is nooit bij mam op bezoek geweest. Sue is een paar keer

gekomen met de kinderen, maar had altijd een smoes waarom Gary niet mee was.'

'God, ik haat die man, en ik heb hem niet eens ontmoet.'

Rob lacht. 'Ik zou me er niet druk om maken. Hij heeft dat effect op de meeste mensen.'

Ze slenterden een paar minuten verder tot de imposante klokkentoren van het Balmoral Hotel en de gotische torens van het Scott Monument en de Sint-Mariakathedraal, die boven Princes Street uitstaken, in zicht kwamen.

'Er is iets wat tegelijkertijd kracht geeft en kalmeert als je Edinburgh zo vanaf deze heuvel ziet. Vind je niet?' vraagt Zoe.

'Ze zit vol tegenstrijdigheden, maar is dat niet juist haar charme?'

Zoe's ogen blijven op hem rusten. 'Je ogen lijken op te lichten als je over deze plek praat. Je gezicht gaat helemaal stralen. Als Edinburgh een vrouw was, zou je smoorverliefd op haar zijn.'

'Er is maar één vrouw op wie ik ooit smoorverliefd ben geweest.'

'Och, Rob. Het spijt me. Ik mis Soph nog elke dag.' Zoe raakt Robs arm aan. 'Ik kan me niet voorstellen hoe het voor jou is.'

'Ik zou liegen als ik zeg dat het makkelijker wordt met de tijd. Ik denk dat ik er gewoon aan gewend ben geraakt om zo te leven, maar er gaat geen dag voorbij dat het verlies van Soph niet als een steek in mijn hart voelt.'

Ze lopen nog een stukje verder en dan draait Rob zich naar Zoe om. 'Ik ga morgen naar mam.'

'Er zijn een paar documenten die ik voor de advocaat moet ophalen. Heb je zin om mee te gaan?'

'Ik heb niets gepland. Lijkt me leuk.'

'Ik zal je die foto laten zien als je belooft om niet te lachen.'

Ze glimlacht. 'Ik zal het proberen.'

Rob was twee jaar met Sophie getrouwd toen een routinebezoek aan de dokter hun leven veranderde. Sophie was moe, was afgevallen en dacht dat ze misschien een ijzertekort had. Omdat ze

vegetariër was en ironisch genoeg niet veel groenten lekker vond, dacht ze dat de supplementtabletten die ze slikte genoeg waren om aan te vullen wat ze verder tekortkwam.

De bloedtest die daarop volgde, wees op iets onheilspellenders. Sophie werd doorverwezen naar een specialist en na verder onderzoek, met een echo en een CT-scan, stelden ze vast dat ze eierstokkanker had. Ze werd geopereerd om de kanker te verwijderen, maar toen ontdekten ze dat de kanker was uitgezaaid.

Zoe was Sophies beste vriendin en ze maakten deel uit van dezelfde vriendengroep. Ze gingen naar dezelfde universiteit en volgden dezelfde opleiding tot leerkracht in het basisonderwijs, ze kregen tegelijkertijd hun eerste baan en begonnen op dezelfde dag op dezelfde basisschool. Zoe was een bruidsmisje op de bruiloft van Rob en Sophie.

Rob was 857 dagen getrouwd geweest toen zijn vrouw overleed, en de daaropvolgende zes maanden voelde het alsof hij zelf ook dood was.

2

De foto

Elie

‘Ik ben nog nooit in dit deel van Fife geweest,’ zegt Zoe terwijl ze naar de velden kijkt die zachtjes aflopen naar een dicht bos en de brede rivier de Forth, en in de verte kan ze de vertrouwde vorm van de Bass Rock onderscheiden.

Hij draait zich naar haar om, zijn handen stevig om het stuur. ‘Echt niet?’

‘Nee. Ik had niet verwacht dat het zo...’ Ze houdt even in en zoekt naar het juiste woord.

‘Zo mooi.’ Het is een zwakke poging om zijn sarcasme te verbergen.

‘Ik kan niet op het juiste woord komen, maar soms is de simpelste uitdrukking de beste... gewoon prachtig.’

Hij glimlacht. ‘We zijn er bijna.’

Al snel laten ze de velden, boerderijen en smalle weg achter zich, en de bredere weg en de stenen en bakstenen huizen van Elie vullen haar hele blikveld. Ze ziet een kerk met een hoge, opvallende torenspits en wanneer ze de High Street inrijden, met zijn schilderachtige winkelpuien, valt een kleine delicatessenzaak met café op en stelt ze zich voor hoe Robs moeder er boodschappen doet en met vriendinnen gaat lunchen. Tot haar verbazing vult de lucht om hen heen zich met grote zwarte vogels, die zweven en landen in

verschillende kleine bomen die tussen de picknicktafels op het gras staan. Ze strekt haar nek om het beter te kunnen zien.

‘Het zijn kraaien. Kijk omhoog, in de bomen. Je kunt hun nesten zien.’

Zoe snakt naar adem. ‘Mijn god! Ik heb nog nooit zo veel nesten gezien. Ze zijn enorm en zo dichtbij de mensen.’

‘Ik weet het. Ik had precies dezelfde reactie toen ik ze voor het eerst zag. We zijn er, deze weg in.’

Rob slaat rechtsaf en rijdt door een poort in een tuinmuur die bedekt is met groen. Ze stoppen voor een rood bakstenen huis, waarvan de stenen rond de ramen wit zijn geverfd, net als de imposante voordeur. Ze stappen uit de auto en Zoe is verrukt wanneer ze een appelboomgaard ziet.

‘Mam stond bekend om haar appeltaarten. Ze had hier een eindeloze voorraad appels,’ zegt Rob, glimlachend om de herinnering.

‘Ik kan niet geloven dat je dit huis verkoopt.’ Zoe laat haar blik over het huis en de tuin gaan.

‘Sue wil het verkopen.’

‘En jij niet?’

Rob perst er een glimlach uit. ‘Wat denk je zelf?’

‘Ik denk dat ik wel weet wie erachter zit.’

Hij steekt de sleutel in het slot en opent de deur. Ze stappen een hal binnen met een zwart-witte mozaïeken tegelvloer en een donkerhouten trap.

‘Wauw! Dit is ongelooflijk.’

‘Het zijn allemaal originele details.’

Zijn uitdrukking is moeillijk te peilen, maar ze hoort droefheid in zijn stem.

Na een rondleiding door het huis gaan ze in de keuken zitten. Rob geeft Zoe koffie en laat zich in een stoel tegenover haar zakken.

Zoe houdt haar kopje met beide handen vast en kijkt rond. ‘Ik zou dit huis nooit verkopen. Het heeft veel te veel potentieel.’

‘De huizenprijzen zijn enorm gestegen, zeker voor dit soort panden. Er is veel vraag naar deze buurt. Er zijn een heleboel stadstypes die ruim boven de vraagprijs zouden betalen om een huis in de East Neuk te hebben.’

‘Een vakantiehuis, bedoel je?’

‘Het zou een ideaal familiehuis zijn.’

‘Nou en of.’

‘Mam was hier gelukkig. Ze hield van dit huis. Ik zou het vreselijk vinden als het de helft van het jaar leegstond.’

‘Dat hoeft niet.’

Rob kantelt zijn hoofd. ‘Wat bedoel je?’

‘Koop haar deel van het huis.’

‘Sue?’ Zijn stem slaat over.

‘Ja.’

‘Dat zou ik me nooit kunnen veroorloven. Je hebt het over 450.000 pond, misschien wel een half miljoen.’

Hij staart uit het raam naar het zonlicht dat door de takken van de bomen in de boomgaard valt.

‘Ik dacht dat je me die foto ging laten zien,’ zegt ze, terwijl ze probeert zijn stemming op te vrolijken.

‘Ze liggen in het kastje onder de trap. Ik ben zo terug.’

Hij komt terug met een grote doos en zet die op de keukentafel. Op het deksel staan met viltstift de jaartallen 1980 tot 1985 geschreven.

‘Er zitten honderden foto’s in. Gelukkig heeft mam ze gecatalogiseerd, dus het zou makkelijk moeten zijn om hem te vinden.’

‘Ik vind het heerlijk om naar oude foto’s te kijken. Het is zo bijzonder om zo’n oude foto in je handen te houden. Het is handig dat je ze op je telefoon kunt bewaren, maar ik heb gewoon het gevoel dat je dan dichterbij het onderwerp bent, bij die persoon... Dat klinkt raar,’ zegt ze.

‘Helemaal niet. Ik ben het met je eens.’

Rob opent de doos en gluurt naar binnen. Hij laat zijn vinger

langs de ruggen van de fotoalbums gaan, waar specifieke data op staan. 'Deze moet het zijn.'

Hij trekt een fotoalbum tevoorschijn en gaat zitten terwijl hij grinnikt. 'Belooft me dat je niet gaat lachen.'

'Ik zal mijn best doen.' Zoe glimlacht en schuifelt naar de rand van haar stoel.

Hij zoekt de foto op en draait het album zodat Zoe er beter naar kan kijken.

Ze buigt zich naar hem toe. 'Je ziet er zo schattig uit, en je haar is blond... Wauw! Dat noem ik nog eens uitlopende pijpen, en dat moet Sue zijn die naast je staat.'

'Ze moet een jaar of zes zijn geweest.'

'En jij? Hoe oud was jij?'

'Ik zal een jaar of tien zijn geweest.'

Zoe trekt haar wenkbrauwen op. 'De vis is niet de grootste die ik heb gezien.'

'Nee, dat is hij niet. Hij leek destijds groot voor mij. Het was waarschijnlijk de eerste vis die ik had gevangen.'

'En kwamen er nog meer... vissen?'

'Ik kan me niet herinneren dat ik ooit van vissen heb genoten. Het was het enige wat pap en ik samen deden. Ik voetbalde toen al in het schoolteam, dus voor vissen was minder tijd.'

Zoe bladert door de foto's die precies in hun beschermhoezen pasten. 'Hier is er een van je moeder en vader. Wat een knappe man, en je moeder ziet er zo jong uit.'

'Laat me eens kijken.' Rob denkt even na. 'Dat was de eerste communie van Sue. Er staat op de volgende bladzijde een foto van haar waarop ze er heel heilig uitziet.'

Zoe slaat de bladzijde om en houdt haar hoofd een beetje schuin, lichtelijk verbaasd. Sue draagt een wit shirt, een witte rok en een blauwe sjerp met een zilveren hanger die eraan vastgespeld is. Zoe ziet dat Sues schoenen onder de modder zitten en ze grijnst. 'Ze ziet eruit alsof ze elke minuut ervan haat.'

‘Ze kreeg een week huisarrest. Mam was woest, ze zei dat ze zich nog nooit zo geschaamd had. Voordat de mis begon, rende Sue weg, dwars door een veld waar een heleboel modder lag. Ze werd tegengehouden door een man die zijn hond uitliet en toen hij zag hoe Sue gekleed was, bracht hij haar meteen terug naar de kerk. Dat is de laatste foto die van mijn vader is genomen voor het ongeluk.’

‘Het moet zwaar zijn geweest voor je moeder, twee jonge kinderen om in haar eentje voor te zorgen en ze was zelf ook nog zo jong.’

‘Ik weet niet hoe ze het gedaan zou hebben als mijn oma en opa er niet waren geweest. Mam moest veel werken, dus Sue en ik brachten veel tijd bij hen thuis door. Mijn opa was als een vader voor me. Hij vulde een enorme leegte. Hij was er altijd voor me. Hij voedde me op alsof ik zijn eigen zoon was en toen hij stierf, was het alsof ik mijn vader verloor. Ik mis hem. Op een bepaalde manier komt al die pijn weer boven. Opa, Soph en... Nou ja, mam heeft niet lang meer.’

Zoe kijkt in de doos en probeert opgewekt te klinken. ‘Er moeten hier wel honderden foto’s in zitten.’

‘Er staan nog drie dozen onder de trap.’

Zoe geeft Rob het fotoalbum en net wanneer hij het terug in de doos wil leggen, valt er een kleine envelop op tafel. Hij raapt die op, draait hem tussen zijn vingers en bestudeert de vergeelde randen. ‘Die heb ik nog nooit gezien.’

‘Die zal wel tussen de bladzijden geklemd hebben gezeten.’

‘Intrigerend.’

‘Het is een oude envelop.’

‘Nou, ga je niet kijken wat erin zit?’ Haar stem klinkt luider dan ze verwacht had.

Een kleine frons plooit de zijkant van zijn mond en Zoe vraagt zich af wat hij denkt. Rob laat zijn vinger langs de lengte van de envelop glijden voordat hij hem opent. Hij leunt achterover in zijn stoel en haalt er een foto uit.